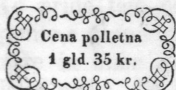
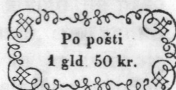

SLOVENSKI GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: **Anton Janežič.**

Št. 4.

V Celovcu 1. aprila 1862.

VIII. zv.

Vinska terta.

(Napitnica, Zložil B. Bistričan.)

Tertica mila, o roža prezala!
Sladkega vina boš kapljico dala;
Vsem se pri kupi sercé veselí,
Toraj naj pesem te naša sloví.
Kozarce nalimo, In vince bliščeče,
In pesem začnimo Ko solnce žareče,
Preslaskemu vincu na čast! — Na mizi okrogli stoji.

S plaščem zelenim se travnik odeva,
Pervi škerjanček že v zraku prepeva,
V logu zelenem se kos že glasi;
Brajdica ljuba pa vedno še spi.
Ne bomó več spali, Zato homo peli
In vince varvali, Pri vincu veselí:
Ki greje nam tožno serce. „Naj tertia ljuba živi!“ —

Suščevo solnčice sije gorkeje,
Zemlja mrazotna ob žarkih se greje,
Terta se tudi iz spanja budi,
Popek na brajdi se berž razcveti.
Kozarčke nagnimo, Kozarce nagnimo
Pa vince izpimo, In vince izpimo,
Saj tertia ljuba cveti. Saj dala bo terta ga še. —

Movje.

(Narodna pripovedka iz slovenskih goric.)

Mnogokrat so se naši mlatiči med seboj pogovarjali, pri južini ali pri užgani pipki, o neki pošasti, ki po noči po zraku leta in žvižga. Radoveden poprašam neki dan najstarejšega (bilo mu je Juri ime), kako pošast da imajo v mislih in kako se zove?

Odgovori mi tako le: „Tej pošasti pravimo movje. To je duša novorojenega deteta, ktero je brez krsta umrlo; ker tedaj duša še izvirni greh na sebi ima, ne sme v nebesa, pa tudi v pekel ni pahnjena, ampak obsojena je, da mora po noči v temi okoli letati in žvižgati. Pa žvižganja nikar ne more trpeti; srdito se zažene nad žvižgajočega, in mu hoče oči izključvati. Pa tudi luči ne more ali pa ognja; če ga zagleda, vsikdar ga raznese.“

Kaka pa je ta pošast, ali se da človeku videti? ga prašam.

Juri. „Kaj pa da! To ti je črno kocast tič, ima močno pripog-njen kljun, precej dolge kosmate noge in rjave oči, kakor solnce. Na nogah ima preostre in dolge škremplje, s kterimi žvižgajočega človeka napada.“

Žvižgajočega tedaj za celi svet ne more trpeti? rečem mu.

Juri. „Nič ga huje ne razkači, kakor človek s žvižganjem posebno pa v mraku, kedar je že „Ave Marijo“ odzvonilo. Saj so te mati že gotovo večkrat kregali, če si v mraku ali pa po noči žvižgal. Lej, to so za tega del storili, ker so se za te bali, da bi ti movje oči ne izključvali.“

Tedaj so movje nevarna stvar človeku?

Juri. „Nevarni so otrokom in mladenčem, če je samovoljno dražijo, pa tudi boječim odrasčenim, če se pri naglem nepredvidnem napadu preveč ustrašijo. Če pa kdo tiča pogumno zgrabi, in ga tako dolgo gnjavi in drega, da onemore, potem ga pa krstiti da, reši mu dušo nesrečne osode.“

To se pa menda še ni dogodilo? mu odgovorim.

Juri. „Poslušaj eno, potem boš pa gotovo veroval. — Bil je zimski dolgočasen večer. Jaz in moja brata smo sloneli zaspani okoli zakurjene peči. Ker so naš ranjki dedek — Bog se jim usmili duše — vidili, da nas že dremotec grudi, sedejo k nam, da bi nam spanje pregnali, ker še nismo večerjali, in nas poprašajo, ali bi ne hteli kake storiije čuti? Vsi enoglasno zaupijemo: Da! Da! dobri oče! povejte nam eno; le prestrašne ne, ker se preveč bojimo. Zadovoljni s tim si odkašljajo, pogledajo nas sporedama in takole začnejo: „Moj brat je šel enkrat iz svojega vinograda domú. Ravno je večno luč odzvonilo.

Ko pride tam po lesu do našega vratja, kamor večkrat živino na pašo gonite, začne žvižgati; kmalo začuje od daleč žvižganje, pa vedno bliže in bliže. Iz perva meni, da ga kdo za norca ima, in jo žvižgaje dalje maha. Pa lejte! v tem hipu plane črnopernjat tič s strašno ostrimi in dolgimi škremplji na-nj, in ga začne s kljunom kav sati. Brat za neke trenutke osupne, vendar popade svojega protivnika za vrat, ga z obema rokama treši na tla, na-nj poklekne in ga tako dolgo gnjavi, tlači in drega, dokler ne čuti, da je tič obnemogel. Potem ga zadene na ramo, in ž njim domu prikoraka. Vsi se prestrašimo, ko zagledamo neznanega domačemu kavraču (purmanu) podobnega tiča. Samo naša babica, že čez 90 let stari, nagovoré prav veseli brata: „Srečen si, moj dragi vnuk; veliko plačilo boš zato od Boga prejel. Lej! toti tič je duša brez krsta umrlega otroka; obsojena je bila pred dnevom in lučjo bežati in le po noči okoli ferliti, dokler je ne bi kdo rešil nesrečne osode. In ti si rešnik te duše. — Pa rešitev še ni dopolnjena; ta tič mora še krščen biti, potlej še le sme ta duša osnažena od poerbanega greha pred obličje božje.“ Pobožni babici smo radi verjeli, ker so bili pobožni in so bili že veliko na svetu poskusili. Jaz in brat sva še tisto noč tiča h kerstu nesla. Ko v farovž prideva, g. fajmošter naju prav pokregajo, da tako pozno prineseva h kerstu. Ko prvič vodo po tiču zlijó, se strese, drugokrat še močnejše in tretjič se tako močno strese, da bratu iz rok na tla pade. In lejte čudež! v tem trenutku izletí iz tiča lep bel golob, in zleti proti nebesom. Tič pa na tleh mrtev obleži. Ko domú prideva in poveva čudež, babica se od veselja jokajo in brata objemajo, malo da ga niso zadušili.

To so dedec nam ta večer pred večerjo pravili. Prav živo se še spominjam, akoravno sem takrat bil še le majhen pervoleten šolarček. Vse spanje me je prešlo in ko so mati župo na mizo prinesli, bili smo vsi dobre volje.

Sedaj pa že verujem; pa prav živo še le ne morem.

Juri. „Zakaj ne, menda meniš, da je to kaka fabola?“

Tega ravno ne, pa vendar ne morem verjeti, da bi po noči zračnik luči ne mogel trpeti, ker zvezdice na nebu tudi kakor plameča luč svetijo, zavernem mu.

Juri. „Sedaj pa že vidim, da si se eno leto že zastonj naslanjal po klopéh v latinski šoli, ker tega razvozlati ne moreš. Ker mi je pa pipka do nohta vse sožgala, in me mlatit opominja, hočem ti jutre naprej razkladati, le zopet pridi o tem času k nam na skedenj.“

Dobro! le mož beseda ostanite, gotovo pridem. Z Bogom do jutra!

Drugi dan pred poldnem mi je čas tako po malem tekkel, da sem že mislil, gotovo je kakšen Jozua solnce zarotil, da je v teku zastalo. Vendar po dolgočasnem lecanji pretekó dopoldanske ure. Radovednost mi ne da več mirú; in komaj mati ob štirih popoldne vsedenega (kislega) mleka mlatičem odnesó, bil sem jim že za petami. Mlatiči poležejo okrog skleda na snopje in začnejo z žlicami huje mlatiti,

kakor so prej s cepmi. Akoravno je bila skleda precej velika, mleko je vendar hitro zginilo, kakor da bi ga bil veter popihnil. Mlatiči nehajo jesti in prižgejo pipke.

Ko me Juri zapazi, reče mi: „No si že tukaj? Kako si pač razdoven! Kaj še bo iz tebe? — Mal si še in mlad, in že ti radovednost ne da več mirú. Ti boš črez vse babe.“

Ne bojte se, mu odgovorim, saj v drugih rečeh nisem tako razdoven, kakor ravno v tej, ker me močno mika.

Juri. „Če je taka, te pa nočem več dražiti. — Kaj sem ti na zadnje pravil?“

Vi ste pravili, da se movje luči bojijo. Jaz sem pa ugovoril, kako je to, da se zvezdne luči ne bojijo, in po noči sem in tje letajo?

Juri. „Že vem; to ti ni šlo v glavo. Glej! to je tako: Zvezdna luč jim ni znamnje nesrečne osode, ampak zaupljivo jim kaže boljšo prihodnost; zemeljska luč pa jih vedno opominja grozovitnega plamena v peklú, neugasljivega ognja; zato tudi našega ognja trpeti ne morejo. In da mi rajše veruješ, hočem ti še eno povedati, ki sem je sam doživel.“

Že je temu črez štirideset let. Bilo je v jeseni ob času najhujega oranja. Moj oče so navadno, ko so doma posejali, tudi ljudskim (ptujim) orat hodili. Jaz pa sem vsikdar ž njimi moral, da sem gonil. Pa sem tudi rad hodil, ker povsodi sem najmanj eno šestico za pitnino dobil. Enkrat prideva od sosedá domú. Orala sva mu za pšenično setev. Solnce je že zašlo in mrak se je že storil. Razprežem živino in jo ženem na pašo. Ko pa brata vidita, da ogenj sebo nesem, hočeta z menó na pašo, ker sta dobro vedila, da si bom laško repico pekel. Dovolim jima, ko mi obljubita, da bota drv in hoste sebo nesla. Napolnimo vse aržete z repico in odženemo na travnik. Ondi si užgemo pod velikim hrastom koščat kurež. Ko je že bilo zadosti prhavice, razkrpljem jo, nasipljem v jamo repice in jo zopet s prhavico pokrijem. Potem pa na novo hoste nadevljemo. Ko je plamen visoko švigal, in dim na vse kraje se poganjal, začnemo prepevati in krikati, da se je razlegalo po celi dolini. Na enkrat nas neko divje frfetanje prestraši; utihnemo, in ko bi trenil, spraši neka strašna pošast na kurež in ga podere; potem odleti, in ko bi juhnil je že od druge strani v ognji in ga začne z nogami raznašati, da so iskre na vse štiri vetrove letele.

Vmes pa tako divje verši, da nam je skoz ušesa letelo. Vsi prestrašeni eden drugega gledamo, kakor da bi si hotli reči: Bežimo! Bežimo! da nas ne požere ta pošast. In zares pustimo živino in ogenj in bežimo domú. Ko v eni sapi domú prihitimo, nobeden ni mogel od strahu besedice krkniti. Oče nas kličejo, pa zastonj; bili smo kakor mutasti. Sami že v strahu ne vedó, kaj bi počeli, ali bi pri nas ostali ali pa na travnik šli gledat, kaj se je zgodilo. Sedaj pa se jaz nekoliko zavem ter jim s trepetajočim glasom povem, da nas je nek

zračen divjak prestrašil, ki nam je kurež raznašal, vmes pa strašno vriščal, tako da nam je skor ušesa razneslo; potem popišem neznano stvar. —

„A! taka je! pokimajo oče; te stvari se vam pa ni treba bati; saj bi vam nič ne bila storila, če le niste žvižgali! Ogenj vam je pa zato raznašala, ker ga ne more trpeti. Pa čudno se mi vendar zdi, da tega tiča ne poznate. Ali si niste zapomnili, kaj so „movje“? saj smo se velikokrat o njih pogovarjali!“ Pri teh očitnih besedah sem se spomnil, kar so nam dedec pri zakurjeni peči pravili o tej pošasti. Oče nam velé na travnik k živini iti; in ko tje pridemo, ni bilo ne sluha ne gluha ne duha od tega tiča, pa tudi od ognja in repice ne. Po repici bi se bili skoraj jokali. — Tako se je godilo! sedaj pa mi vendar veruješ ali ne?“

Da! Da! saj ne more inachi biti, ker ta povest se mi živa resnica zdi, odgovorim. Lepo se vam zahvalim za to. Kaj ne, druge barti, če vas bom prosil, poveste mi še katero drugo.

Juri. „Iz srca rad, ker jih še za štiri koše imam; le večkrat k nam na skedenj pridi!“

Če bom mogel, že pridem; za sedaj pa srečno!

Tako mi je naš mlatič iz lastnega življenja pravil in razlagal, kaj so „movje“. — Znabiti se je kdo izmed č. g. čitateljev spomnil na katero pripoved o tej reči; morebiti še ktera povest tiči v kakšni torbici, ker mislim, da niso samo v slov. goricah „movje“ doma; tudi po družih krajih gotovo okoli „fuckajo“. Če tudi beseda morebiti ni znana, pa je gotovo znan pomen besede.

Gotovo bi bilo vseč vsem narodoljubnim možem, če bi kdo razglasil, kar še ve o tem ponočnem tiču. Nek častiti gospod so mi pravili, da ta pripovedka le v slov. goricah še živi; pa tega skor ne morem verjeti. Kakor sem že rekel: beseda morebiti ni povsod znana, jedro te povesti pa bo gotovo. Iščimo in shranimo narodne koščke, da konca ne vzamejo.

J. K.

Dvojne leta.

(Zložil A. Okiški.)

Multa ferunt anni venientes comoda secum,
Multa recedentes adimunt. Horac.

Prikazni čudne, razne so v stvarjenji,
Ki v času in prostoru se godé;
Podobni njim obrazi so v življenji,
Ki kažejo nam radost in gorjé.

Sostavlja, kaže, skriva in podira
V naravi dela svoje skrivna moč,
Ki svitlim žarkom jasno pot odpira,
In beli dan spreminja v tamno noč.

V bliščobi žarni zlato solnce vzhaja,
In radost lije mladi dan v srcé;
Do verha pride, nagne se, zahaja,
Stvari počiti trudne se želé.

Ko se razvija spomladansko cvetje,
Prekrasen je naravini obraz,
Za njim pritisne vroče berž poletje,
Po tem jesen, in hudi zimski mraz.

Blišči se cvet in zelené peresa,
Pa vse odpade spet in obledi;
Mladika gre v drevo, kipi v nebasa,
Na zemlji pa čez mnogo let trohni.
Narava te ne spremeni postave,
Človeškim delom zori taki sad:
Doide čas moči in doba slave,
Osoda zadnja vsemu je razpad!

In človek sam, ki venec je stvarjenja,
Na zemlji dvojne leta sploh živi.
Ko mu napoči jasni zor življenja,
Navdaja radost ga prijetnih dni.
Kot zlato solnce se serce dviguje
V presladkih mislih, nadah do nebá;
Hití naprej in vedno se raduje,
Krepost telesna raste, moč duha.

Tako verstijo se prijetne leta,
Uhaja mili čas presrečnih dni;
Dosega dokaj up, še več obeta,
Derznó, ko v reki val, naprej hití.
Al glasna ura jame polдне biti,
Oberne let prijetnih se tečaj,
Obraca spet se v moči siloviti,
V nezmožnost prejšnjo človek gre nazaj.

Kjer upov močnih stale so grajšine,
Kjer lesketal se pomladanski cvet,
Prevare grenke zdaj so razvaline,
Zelenje velo, pust, otožen svet.
Letanje prejšnje hoja je počasna,
Okornost težka prejšnja lahka moč;
Očém svitloba solnčna manj je jasna,
Berli en čas in pride groba noč.

Pa novi cvet v spomladi novi klije,
In drugo jutro pride lepši zor;
Tako človeku srečnemu odkrije
Se unstran rajske zemlje mili dvor.
In gori zaupljivo se ozira,
Navdaja ga v slabosti čudna moč,
V deželo srečno pot se mu odpira,
Kjer dan bo večne slave, nikdar noč!

Lokava.

(Spisal J. Parapat.)

Narav se ne postara, ona je vedno nova.

Že poveršni pogled na zemljovid starega Goratana ti kaže, da na zahodni strani z dvema koncema daleč sega v Tirole. Severni konec je gornja Belanska, ki jej je mejnik veliki Zvonik, južni manjši kos pa je Leška dolina, t. j. tisti del Zilske doline, ki začensí pri fužinah v Vecmanu se tako stiska, da je bolj dolgi grapi, ko dolini podoben. Skozi dolino teče Zila, ki tri ure zunaj Goratana pod tergom Silijanom izvira, vse potoke in potočiče obeh strani popiva in včasi tako hudo narašča, da hude povodnje napravlja in tudi nobenih

mostov ne terpi. Značaj Leške doline je različen od značaja Zilske; tu ni nobene planjave, kakor v Zilskem dolu; povodenj tudi ne poznajo, ker so vasi po visočinah raztresene. Visoko nad reko na njenem levem bregu derži cesta in zdolaj v globočini šumi voda, da se komaj vije skozi skalovje in soteske. Zavoljo obilnosti lesa, ki se tukaj že od nekdanj seka in na Laško pošilja, imenujejo sedanji nemški prebivavci to dolino „Lesah“, kar je gotovo od slovenskega „lesa“, „Holz, Wald“. Da so bili ondašnji Nemci v prejšnjih časih Slovenci in prej ko ne cela koroška dežela slovenska, to nam spričuje in kaže množina slov. imen, krajev, mest, vasi in tudi zgodovina sama.

V to tiho dolino, ljubi čitatelj! te hočem v duhu peljati, lahko me boš spremljal, saj ni večja kot šest ur hoda. Pri Vecmanu hočeva začeti. Vasica ta ne šteje več hiš kakor pet, in še te se delé v zgornji in dolnji Vecman. Tukaj na dereči Zili, ki v svojem devet ur dolgem teku 1500 čevljev pada, so velike voglarije in žage, katerim ona obilo lesa prinaša. Koj za vasjo pridemo v sterm in kamniten klanec. Nič družega ne vidiš, kakor skale, izrušene drevesa in gole korenine; pod teboj pa Zila divja in peneče valove serdito na kviško meče. Počasi se odpira do sedaj zaperti razgled v dolino. Na obeh stranéh vidiš visoke gore, njih podobe se ti vedno spreminjajo in oko tvoje radostno sledi verhuncem, ki se vlečejo proti Tirolski in se posled v sinjih oblakih gubé. — Kmalu imaš pred seboj podružnico Genče. Tu začne se perva grapa, in taciš grap štejejo po celi dolini 72; ene so večje in stermejše, druge manje in popotniku le zavoljo njih množice težavne. Planinski potoki v spomladi tukaj strašno divjajo; z neizrečeno močjo hrušče s planin, vse pokončevaje in razdevaje, kar se jim zoperstavljati hoče; tako si delajo široke in globoke struge, ki se v po letu spet posušé. Te grape tedaj nič družega niso, kakor manjše ali večje struge hudournikov. Nobenemu popotniku bi toraj ne svetoval se vozu izročiti in se peljati, ker cesta je sem ter tje res nevarna za vožnjo.

Grapa za vasjo je komaj tega imena vredna, ker ni globoka in tudi pot lepa ostane. Znamenito večja in hujša je tista, ki se pri vasi Strajah začne in pri farni vasi sv. Jakoba jenja. Omenjena farna vas je prav prijetno raztaknjena po brežinah in visočinah; nji nasproti na desnem bregu mogočno gledate v nebo 7482 čevljev visoki gori Pleng in Remond. Pri podružnici Podlanik se prične najdalja grapa. Pot pelje tu hitro navzdol v globočino in na nasprotni strani sopet gor v težaven klanec. Cesta je sem ter tje zelo nerodna in tesna, le z lesenimi koli podperta. Tako se vleče do vasi Kornat ali Hrušca, kjer je spet druga grapa, ki pa ni tako težavna in nevarna kakor poprejšna. Ko vas Madling zapustiš, gre sopet navzdol; prizor na hribe se jame zakrivati; nekako temno postane, ko se približaš šumeči vodi, ki tu nekaj mlinov goni. Ko prideš čez most, zaviješ jo kmalo v hud klanec, ki je že izžemal marsiktero potno kapljico trudnemu po-

potniku. Če to srečno premagaš in vasi Dornthal, Obering, Stabentajn in več manjših pa ne težavnih grap za sabo pustiš, tako si v fari Lising. Od tukaj do vasi sv. Lorenca je pot sopet lepa; grape, ki se nahajajo, skor niso imena vredne. Razgled je pa kaj lep. Na straneh visoke gore ljubeznjivo kimajo in pošiljajo hladne sapice popotniku; na levem in desnem bregu vidiš majhine vasice, katerih hišice so preprežene s štori rumene koruze, ki je ondašnjih prebivavcev naj imenitnejši pridelek. Ljudje niso revni in kaj umetni; to kažejo njih velike pohištva, ki so sicer le lesene, imajo po umetno izrezane mostovže okoli oken, ki zelo na tirolske ali švicarske hišice spominjajo in se lepo z gorato naravo ujemajo, oko popotnikovo pa razveseljujejo. Hiše, hlevi, skedni in sploh vse hišne in poljske orodja se čistote leskečejo, da jih je veselje gledati, in oznanujejo to prelepo lastnost ondašnjih prebivavcev.

Tako se pomikaš gor in dol; in v naravo zamaknjen prideš, sam ne veš kako, v vas sv. Lorenca, zunaj ktere te zadnja večja grapa z imenom radegunška čaka. Po nekolikem trudu in potu, ki ti ga ta grapa prizadeva, dospeš v kraj Promek, kjer se ti na mah tako lep prizor odpre, da ne veš, ali sanjaš, ali bediš. Pred teboj namreč razgernjen leži kraj Lokava. Kacih tisuč stopinj od tebe se blišči v večernem solncu cerkev Matere Božje, zraven nje stoji samostan, ki kakor gospodar višine po okolici gleda. Zila pod njim tiho tukaj svoje valčike naprej poganja; Lokavi nasproti stojite veličastni gori Sonnstein in Monte peralba kakor dva stražnika proti Laški; njuno podnožje pa krasi vasica Raut z lesenimi hišicami. In čez vse to se razliva neka rajska tihota, ki serce popotnikovo navdaja z nebeškimi občutki. Resnično krasen pogled! Ves trud je pozabljen, kri v žilah hitrejšje teče in udje, ki so že jeli slabeti, oživljajo se vnovič pri tem pogledu. —

Samostan, kteremu se približujemo, stoji na bregasti zemlji in je veliko četerovoglato poslopje. Med njim in reko sta dva verta kakor dve stopnice, eden nad drugim; v spodnjem raste vsake verste zelenjava, v zgornjem cvetlice cvetó in sadje zori. Preden v cerkev in samostan stopimo, odprimo bukve zgodovine, zerkalo preteklih časov, da nam povejo, kdaj in v katerih okoljščinah se je tukaj postavila hiša Božja s samostanom.

Kjer sedaj cerkev in samostan stojita, tam so nekdaj orali in polje obdelovali. V letu 1513 se prigodi, da revna pa pobožna kmetica pšenico žanje. Ko poldansko solnce pripekati začne, leže vsa trudna v hladno senco in zaspi. In glej, sanja se ji, da sliši glas, naj Mariji v čast cerkev pozida. Zbudivša se meni, da so le prazne sanje; ker pa le pokoja ne dobi, in jej sanje zmiraj rojijo po glavi, sklene se prepričati, so li božje ali ne. Tedaj postavi gorečo svečo v pšenico na polju in misli, ako bo tri dni gorela, hočem verjeti, da je res božje povelje, kar sanj velevala. In o čudo! luč gori tri dni, čeravno

so tulili vetri in viharji. S podobo Matere Božje hodi uboga kmetica od hiše do hiše ter nabira dnarnih pripomočkov za zidanje cerkve, pa le toliko je naprosila, da je mogla postaviti kapelico z leseno podobo nebeške porodnice na tisto mesto, kjer je luč gorela. Čudeži, ki so se skazali pri mnogih bolnikih, privabijo toliko romarjev k tej kapelici, da je bilo mogoče leta 1515 cerkev zidati s pomočjo darov, ki so jih romarji in še drugi posebni dobrotniki podelili.

Leta 1536 jo je posvetil namestni škof oglejski Daniel žl. Rubus. Do leta 1594 je bila podružnica fare šent Danielske v Zilski dolini. V tem letu so samostan na stroške Janeza grofa ortenburškega sozidali in frančiškani so ga s cerkvijo vred v posest dobili, pri kateri priliki je cerkev samostojna fara postala. Leta 1635 so vse servitom izročili. Razni grofje, knezi in oglejski patriarhi so cerkev velikodušno blagodarovali in romarji, ki so tukaj ali mir serca ali zgubljeno zdravje zadobivali, ti so pripomogli, da je cerkev sčasoma tako lepa postala, kakoršna je sedaj.

Stopimo vanjo. Prostor ni velik. Nad durmi na stebrih kor počiva, ki ima prav lepe orglje. V sredi cerkve na stropu zagledaš slikano pravljico o kmetici, sicer pa v osredju cerkve ni nič posebnega. Oltarjev je troje; na desnem stranskem je sv. Luka od beneškega umetnika Dosi-ta, na levem je mati božja od Grossmajerja, dve prav umetno doveršeni sliki. Duhovnišče še le kaže nekdanjo bogastvo te cerkve, ker tu nahajaš marsiktero dragocenost. Pred velikim oltarjem visi sedem srebrnih svetilnic. Poleg obeh strani oltarja je od stropa skoraj do tal rudeč žamet. Z enakim žametom je tudi pogrnjena stena v majhnem duhovnišču. Strop zaljšajo bogato pozlačene arabeske in nekaj slik. Nad lepim, pa ne velikim tabernakelnjom je zakrita v štirovoglatem predalčku čudodelna podoba žalostne matere Božje z umorjenim sinom v naročju, njeno oblačilo je prekrasno in se lesketa zlata in biserjev. V velikem oltarju je vnebohod Božje Porodnice, ki ga je slikal umetnik Dosi. Ta podoba in žalostna Mati Božja v predalčku ste naj lepši kinč cerkve, ktera, kakor sem rekel, ni velika in svoje bogastvo tako razdeljeno ima, da ga nikjer ni toliko, da bi zavoljo „preveč“ kaj lepote gubila. Na levi ali evangelijski strani je žagrad, kjer je hranilnica ali zakladnica cerkvenih bogatij in lepotij. Kažejo ti tukaj prav dobro ohranjen pšeničen klas s polja, na katerem je kmetica žela, v veden spomin čudne prigodbe, in pa mnogo drugih dragocenosti. Ako bi vse to natanko pregledati hotli, bilo bi nekaj ur premalo, toliko je ogledovanja vrednega tukaj nakopičenega.

V samostanu, ki šteje 56 izb, je vse tiho, ker samo pet očetov in troje bratov tukaj prebiva. Kakor sem že omenil, bili so do leta 1594 frančiškani prebivavci v samostanu. Za njimi so pa servitje prišli, ki še sedaj božjo službo opravljajo. Njih obleka je črn talar z velikim kolarjem okoli vrata. Iz tistega črnega sukna je tudi škapulir,

to sta dva kosa, ki v podobi škapulirja nad talarjem visita od vrata do nog. Opasani so z jermenom, na katerem roženkranc visi. Prav častitljive jih dela dolga brada. V Inšpruku je njih opat, njih seme- nišče in novicijat. Razun Lokave imajo serviti na Koroškem še faro in samostan v Kočah v zilski dolini z dvema očetoma in faro Virm- lah z enim očetom; na Štajarskem imajo samostan Fronleiten. Največ posestva imajo na Tirolskem, namreč pet samostanov z dotičnim svetom. Sedajni prednik v Lokavi je častiti Amadej Grasser, priljuden in zgovoren gospod, ki vsakemu prijazno dovoli, da more vse poseb- nosti samostana in cerkvo ogledati in pregledati. Servitov najsvetejše opravilo je čiščenje Marije Device. Če v večernem mraku, ko na- rava krog in krog že počiva, kakor na neko skrivno povelje harmo- nije zadoné, da po tihi cerkvi veličastno odmeva, tedaj zamaknjen po- slušaš rajske glasove, ki te v nebesa nesô.

Tretjo in četrto nedeljo mesca kimovca imajo Marijni služabniki dokaj opraviti, ker sta shodna dneva. V tem času silno veliko ljudi pridere in sicer iz vseh krajev. Tirolci pridejo iz bistriške doline, v katero se le pol ure od Lokave leška dolina zgublja, ali čez 8496 čevljev visoki Lajsahterh iz Lienca; Lahi skoz Frondalino in Bolaj iz Laškega; nemški Korošci iz Dravske doline in še dalje, in Slovenci iz dolnje Ziljske doline in drugih slovenskih krajev.

S tem končamo popis in ti, dragi čitatelj, vidiš, da nepoznana Leška dolina v sebi krajev skriva, ki bi bili vredni, da bi jih ob- činstvo bolj poznalo. Ker pa moje pero omaga v popisovanju vseh naravskih lepote te doline, pa pridi, prijatelj planinske narave, sam lesem in preživi nekaj dni tu v sredi veličanskih gorá, daleč od mestnega hrupa in soparja v tihi samoti, prost vseh težav in tesnosti vsakdanjega življenja, ker v gorah le je prostost in rekel boš z Vodnikom :

Pod velikim tukaj Bogom
Breztelesni bit' želim,
Čiste sape sred mej krogom
Menim, da na neb' živim.

Naša obleka.

(Spisal Ivan Tušek.)

Sveto pismo pravi: Ko sta Adam in Eva zapazila, da sta naga, bilo ju je sram in spletalala sta si ogrinjala iz figovega listja in se pokrivala ž njimi. Tudi pripoveduje sveto pismo dalje, da ju je ogernil Bog z živalskimi kožami in ju pahnil iz raja. Perva človeka sta se tedaj odevala s figovim listjem le zató, da bi zakrila svojo goloto in se pokrivala z živalskimi kožami le zato, da bi jima zunej raja ne bilo mraz; ali nemogoče bi bilo dokazati, da se mi oblačimo samo zató, da bi pokrili svojo goloto in se varovali mraza in dežja. Da bi to dosegli, ne trebalo bi nam toliko tretji, presti, tkati, beliti, plesti, valjati, rezati, šivati, strojiti itd., kakor divjakom tega ni treba.

Pa nočem segati v delo družih ljudi in pisati na dolgo in široko o človeški nečimernosti; hočem le opomniti naj važniših rob, iz katerih si ljudje delajo obleke in tudi pristaviti, kako da jih delajo.

Iz tega namena preglejmo naj poprej živalstvo, potem rastlinstvo in na zadnje rudinstvo.

I. Iz živalstva vzete robe za našo obleko.

Ena naj važniših, iz živalstva vzetih rob za našo obleko je *svila*. — Svila, kdo bi je ne poznal! Kje je kdo, da bi ne imel saj svilnate rute, če se tudi ne oblači samo v svilo in žamet.

Ne samo zavolj tega, da človek rad čuje, od kod da so stvari, ki ga obdajajo, da rad zve, kako in zakaj so take postale, kakoršne so zdaj, ko mu služijo v prid ali v zlo; ne samo zavolj tega, ampak tudi zató, ker gre vsako leto koliko toliko, pa gotovo preveč goldinarjev od hiše vptuje kraje za svilo, morebiti se ne bo preveč zdelo, ako malo bolj na dolgo govorim o svili.

Svila so dobiva iz nitek, s katerimi se zapredajo nekatere gosenice v mešičke. Sicer je več gosenic, ki predejo, pa ne predejo vse tako terdih in lepih nitek, da bi jih mogel človek rabiti. Le nekaj jih je on za vredne spoznal, da jih zaduši v spanji in jim tako hišice pobere. Te čislane gosenice spadajo v nekatere verste rodú *Bombyx*, kakor: naša svilnica (*svilod*), ki se redí od murbe (*Morus alba* in *M. nigra*), *Bombyx religiosa*, ki se živi v izhodnji Indiji od ene verste figovega drevja (*Ficus religiosa*) in nekatere gosenice iz reda *Saturnij*, posebno *Noctua seria* na Japonskem.

Gotovo je bilo treba mnogo časa, preden je človek jel opazovati življenje metuljevo in preden je jel v svoj prid rabiti nitko, v katero se gosenica zapreda, kedar se misli zaviti v mešiček. Kaj potterpežljiv je mogel biti človek, ki je prvi svilnato nitko jel rabiti za

svojo obleko. Ni bil kar bodi človek, ki se ni ustrašil preje presti iz nitke, ki je le tristoteri del ene črte debela, pa se ve, da je 750 do 2000 čevljev dolga. Stari Evropejci nekdanj kar niso mogli misliti, da bi kdo take nitke predel, in če se jim je reklo, da jih Kitajci vendar le predejo, djali so, da je pač mogoče, ker na Kitajskem rastejo, kakor pravijo, murbine drevesa več tisuč sežnjev visoke in da so svilodi tam čez 6 čevljev dolgi.

Bog vé, kdo je najpervi predel svilo? Naj bo, kdor hoče; prvo misel zato mu je gotovo dal mešiček sam, v kterega se zapreja gosena. Bil je gotovo človek, ki je bil znajdljiv, poterpežljiv, ki je imel dovolj časa in ki se je tudi rad pečal s malenkostmi. Bil je tedaj gotovo ženska, in sicer ženska izmed naroda, ki je bil v vednostih in v obertniji že precej daleč prišel, izmed naroda, ki mu je pri vsem tem tudi prirojeno nagnjenje do lepih, čednih, olikanih malenkosti. Vse te lastnosti imajo pa Kitajci. In res pripisujejo Kitajci prvo misel za sviloprejo Kitajski cesarici, ki je po njih sodbi živela 3000 let pred Kristusom. Ti mythiški ženi, ki so jo hvaležni Kitajci potem častili za svetnico in varhinjo svilodov, reklo se je Si-ling-šin ali Lui-Se, žena cesarja Hoag-ti.

Mogoče je pa, da ena in tista misel ni samo Kitajcem se izcimila, ampak tudi Indom, ki imajo svilode tudi doma in katerih značaj je tudi nekako po Kitajsko ustrojen. Saj je, kar se more za gotovo vediti, še le 100 let pred Kristom prišla svila iz Kine v Indijo, pa svila iz Vanarasi (danaanji Benares v Indii) bila je že v silo davnih časih kaj imenitna in posebna.

Te svilnate tkanine so se imenovala seriške. Latinsko ime „sericum“ za svilo je gotovo vzeto od ljudstva Serov in njih dežele Serike. Skorej da je bil Tangut na zapadni Kitajski meji ta Serika in Kanthu glavno mesto Serov. Od tod je prišla svilnata tkanina in pozneje sviloreja sama v Perzijo in v druge iztočne kraje in od tod do Gerkov in Rimcev.

Sploh terdijo, da je sviloreja prišla v gerško cesarstvo pod cesarjem Justinianom III., ki je vladal od leta 527 do leta 565 po Kristu. Pod tem cesarjem sta prinesla dva misijonarja okrog leta 551 doslej neznane svilodne jajčika na ravnost iz Kitajskega. Da sta jih prinesla, to bi ne bilo samo po sebi tako posebno delo, pa bilo je zato kaj težavno, ker so kitajski zakoni vsaktero tako početje kaznovali s smertjo. Meniha sta pa vedila in znala se odtegniti zakonu s tem, da sta dala jajčika in murbino seme v votle svoje bambuzove palice. Odslej je bila pridobljena sviloreja tudi za večerne kraje; pa do 12. stoletja so se pečali ž njo le Gerki, ki so pošiljali drage svilnate tkanine čez Benetke v večerne kraje.

Dokler so se sami Gerki bogatili s svilo, bila je tudi draga, kakor vsaka stvar, ki jo prodaja samo eden; zato so pa rimski zakoni privoljevali samo visokim gospém, da so smele nositi svilnate obleke.

Še le ko so Normani utemeljili svoje kraljestvo v Siciliji, vpeljali so tudi svilorejo v Sicilijo. Roger II. (1130—1154 po Kr.) je v prvem letu svojega kraljevanja vpeljal svilorejo v Palermi in Kalabrii. Leta 1133 so jeli že v Sicilii svilo presti; in od tod se je razširjevala koristna stvar vedno dalje in dalje po celem Laškem. S tem je bila pa vedno boljši kup. Leta 1224 so bili prvi sviloprejci v Benetkah. Četiri leta pozneje je iznašel Borghesano motovilo za svilo in 1282 so rabili v Bolonji že pripravo, delati sukanec iz svile. Četiri leta pozneje so prišle prve svilnate obleke na Angleško. Tudi v Španijo so bili Mavri prinesli svilorejo in sicer v Murcijo, Granado in Kordovo.

Nekteri francoski plemiči, ki so šli leta 1494 pod Karolom VIII. na vojsko, ti so spoznali veliki dobiček, ki ga dobiva Laška od sviloreje in hteli so jo vpeljati tudi domá. Pustili so pripeljati drevesic iz Neapolja, in so jih nasadili po Provenci in po Dauphine. Pervo murbino drevo je bilo vsajeno v vasi Allan Montelmart v letu 1500, ki je še stalo na tri kraje prekrojeno leta 1802.—Kmalo so bile fabrike za svilnate tkanine v Lionu in v Tours-u, ki jih je Karol VIII. zlo podperal. Pozneje je Henrik IV. veliko dreves zapovedal nasaditi in celo v cesarskem vertu Tuillerijskem je napravil vertno šolo. Minister Colbert je nasadil celo na državne stroške murbe po kmečkih zemljiščih. Pa kakor vsaki zapovedani stvari godilo se je tudi tej. Posestniki so le neradi prejemali bogastvo, ki jim ga je ptuja volja vri-vala in zasajenih drevesic niso dobro gajili. Zdaj je postavil Colbert premijo (24 soldov) za vsako drevo, ki je doseglo starost od 3 let. Premije so pošteno plačevali in zdaj se je hitro razširjevala sviloreja čez južno in notranjo Francosko.

V Madridu na Španjskem so leta 1659 jeli plesti svilnate nogovice. Na Angleškem se je začela sviloreja in obertnija s svilo leta 1620. Leta 1661 so že imele angleške fabrike za svilnate tkanine 40000 delavcev. Leta 1843 je imela Angleška 320 fabrik za svilo, v katerih je delalo 120.000 delavcev, ki so vsako leto obdelali 6.780.000 funtov sirove svile.

Med tem, ko je bila sviloreja na Angleškem in na Francoskem že v cvetji, jelo se je na Nemškem komaj daniti. Kakor W. Riehl pripoveduje, pečala se je perva s svilorejo Elizabeta Magdalena, hči kneza izbornika Joahima II. Bramburškega, ki je umerla leta 1595 v Berolinu. Pa pravo življenje v to obertnijo so prinesli še le Hugenoti, ki so jo potegnili iz Francoskega na Nemško pod knezom izbornikom Friderikom Vilhelmom. Joh. L. Frisch je pripomogel, da je kraljevi ukaz zapovedal 9. prosinca 1719, da odslej morajo vse pokopališča v Berolinu in po deželi se nasaditi z belo murbo. Že do vseh Svetih tistega leta je dal oskerbnik vladarjevih posestev Pfeiffer 45.000 drevesic nasaditi, ki je pa tožil, da se duhovni nočejo poprijeti nove stvari. Še le pod Friderikom Velikim se je obernilo k boljemu vsled ostrih zapovedi in vsled razpošiljanja popolnega poduka v sviloreji.

Že leta 1784 je bilo na Pruskem 710.000 drevesic in ravno tistega leta je dobilo 60 ljudi premije in 14.000 funtov svile [se je bilo dobilo. Okoli 13.432 ljudi se je v tadanji majhini Prusiji pečalo s svilorejo. Prihodnje mokro poletje pa je pokončalo vse te lepe začetke, in ker je veliko ljudi to reč le bolj zavolj premij začelo, zato so jo pa potem večidel spet opustili. Še le nedavno je murba spet dobila tu domovje.

Povedal sem bolj na drobno, kako se je razširjala sviloreja po družih deželah, ker se marsikaj tudi za nas Slovence važnega lahko iz tega posname.

Večina našega sveta je kakor navlašč za svilorejo vstvarjena in kako redko naletimo na kako horno murbino drevesice! Na Pruskem so jih sadili po pokopališčih; pri nas pa še tega ni treba; sadite jih kraj cest, in če že tega ne, koliko je golega prostora, kjer ni nikakoršnega drevja!

Marsikdo bo morda rekel: Zapove naj se ljudem, bodo že sadili drevje in redili svilode. Jaz pa pravim: dokler se dobra stvar le od zgorej zapoveduje in dokler se priprosti človek vodi le na ozko za-tegnjeni vervici zapovedi, nikdar nič ne bo iz zapovedanega dela, ki bo vedno le hiralo, ker si kmet tako delo misli kakor tlako ali kakor novi davek in zato nikdar veselja ne bo imel do njega, če bi mu tudi groše donašalo. Vsaka reč izgubi več kot pol, če je zapovedana. Iz ljudstva samega se mora veselje do nove obertnije izcimiti. Ljudje bodo že sami jeli poskušati novo reč, kedar bodo le korist njeno prav očitno vidili in tudi vedeli, kaj in kako ž njo. Naloga previdnih, na kmetih živečih ljudi, večih posestnikov, učiteljev in duhovnov je tedaj, da se ljudstvu v izgled prav dobro poprimajo sviloreje in ga podučevajo v ravnanji ž njo. Z izgledom se več stori, kakor z zapovedjo in s premijami, ki vabijo človeka h koristni stvari, kakor mati svoje dete s pestjo ali s sladkorjem. Koliko svile se pridelala v južnih Tiro-lah, na Laškem in v Primorju! Ko bi se to polje tudi na Kranjskem, Hervaškem, južnem Štajerskem in na Ogerskem tako obdelovalo, Av-strija bi bila gledé sviloreje prava evropejska Kina.

Koliko važnosti je sviloreja, kaže to, da se je že leta 1825 na Nemško speljalo za 12.520.000 tolarjev svile. Sam kupec Berca v Milani je leta 1845 za 800.000 tolarjev svile poslal na Rajno. Nem-čija dobiva, samo iz Francoskega, svile v vrednosti čez 6 milijonov goldinarjev. Na Avstrijskem se je pridelalo, dokler je bila Lombardija še naša, čez 52.000 centov svilnih mešičkov; svila in doma na-rejeno svilnato blago je bilo 64 milijonov goldinarjev vredno.

Še večje številke bi dobili, ko bi hoteli statistično na drobno do-kazati, koliko svile se izpelje iz Laškega, Francoskega itd. Pa dovelj naj bo, da je dobilo Angleško samo iz Laškega in iz Kine leta 1850 za 11 milijonov goldinarjev sirove svile in da je razpošlje Laško na leto v vrednosti okrog 28 milijonov gold.

Pa kako bi se popravil blagor ljudi s vpeljavo sviloreje! Tam, kjer je zdaj toliko zemlje puste in neobdelane, kjer zdaj le borne bajte stojé, tam bi se to vse spremenilo, ko bi se ljudje poprijeli sviloreje. Za težke dela preslabi otroci, starci in ženske bi se lahko z njo pečali, namesto da zdaj okrog beračijo, ali pa lakot terpé.

Po pašnikih in goličavah naj bi se nasadile murbe. Če bi se posestniki sami ne hoteli pečati s svilorejo, naj bi pa privolili revnim, da bi za majhne krajcarje smeli oberati listje z njih dreves. Ljudje bi si več pridobili in z večim blagostanjem bi se tudi čednost vselila k takim ljudem, kjer je zdaj zastoj iščeš.

Pa nekteri pravijo, da naši kraji niso za murbe; pa še Rusi niso na to gledali, ker celo okrog Moskve se pečajo in še le zlo s svilorejo. Rusija je pa tudi zavolj varovanja lastnega pridelka naložila na ptujo svilo tako velik davek, da nikdar nikoli kaka druga država tacega. —

Svilodov organ, ki prede svilo, obstoji iz dveh zvutih, na obéh straneh trupla ležečih cev, obdanih od mnogo družih z zrakom napolnjenih, ki se pod čeljustmi v dve majhini luknjici končajo. Pri teh luknjicah so še žlezice, katerih naloga je, nitko, sterdivšo se iz soka, iz luknjic stopivšega, obdajati z nekako bolj terdno prilepljivo stvarjo. Ti nitki se sprijemate v eno tako terdno, da ji je le s pomočjo lužnikov mogoče razparati.

Gosenica napravi od početka bolj debelo mrežo, v katero še le pravi mešiček naprede, in kolikor bolj notri, toliko bolj tenko ga prede tako, da je naj notranji del mešička tako gosto in iz tako tenkih nitek napreden, da se ne more razmotati.

Da se more mešiček razmotati, mora se v njem živeča gosenica umoriti, kar se navadno zgodi z vodenim parom. Preden se začne motati, pomoči se mešiček s toplo vodo, da se prilepljiva prevleka razmoči in da se tiste 3 do 20 niti, ki se, kakor se bolje zdi, vkup vzamejo, druga k drugi pilepijo. Dolgost nitke, ki se more od enega mešička namotati je 900 do 2500 čevljev, kakor je bilo že povedano.

Tako dobita sirova svila se navadno še posuče, preden se dalje obdeluje. Da se od svilnih nitek odpravi una pilepljiva prevleka, kuhajo se v vodi mjlnici, ki se ji pridene malo luga. Potem se zdaj bolj ali manj rumenkastobela svila beli z žvepleno kislino in potem se pobarva.

Svila se ali sama potke v tafet, atlas, gros, foulard, žamet, velpet itd., ali se pa pomeša z gombažom v na pol svilnato robo. Potem se pletejo iz nje nogovice, rokovice, mreže, kitice, vervice itd.—

Izmed vseh živali potrebuje človek v nasičenje svojih pravih ali le izmišljenih potreb najbolj doječih živali. Te mu dajejo tudi naj več snovi za njegovo obleko in izmed vseh nobena več, kakor ovca. Njena volna se posebno da dobro presti. Že od starodavnih časov

redi človek ovco, ki jo enkrat ali dvakrat na leto ostriže. Ovác je veliko sort, ki tudi nemajo vse enako dobre volne; pa tudi po životu ene in tiste ovce ne raste povsod enaka volna. Naj tanjša je na plečih, po rebrih in na vratu. V trgovini se sploh razločujejo tri sorte volne: naj tanjša merinova volna, od ovce merinos imenovane, naša navadna volna in zboljšana, ki jo dajejo mešanci od navadne in od merinove ovce.

Potem se še razločuje dolga, ne kodrasta mikana volna, iz ktere se gladke robe tkejo, od kratke, zlo kodraste kertačene volne, iz ktere se bolj ali manj kosmato sukno tke. Obedve sorte volne se drugače pripravljate, preden se predete. Za sukno pripravljena volna se naj poprej razrahlja, v lugu opere, da toliščo izgubi, potem spet razrahlja, in z oljem namaže in potem se skertači. Za gladko tkanino pripravljena volna pa se ne kertači, ampak se po onem pripravljanju omika.

Volna se naj poprej posvalka v svalke, prede, mota in tke. Volnati preji se včasih tudi primeša gombažasta, posebno za gladke tkanine.

Kosmato sukno dobi svojo kuštrasto podobo še le s tem, da se valja in kosmatí. V valjavnici se s pomočjo stop, mčila, gnjile scavnice ali valjavskega ila preč stoječe kocine stlačijo in skuštrajo, ki se potem, ko se je sukno opralo in posušilo, s ščetko ali s posebno mašino, s katero se sukno kosmati spet odpraskajo toliko na dolgo, kolikor se hoče. Na zadnje se še s suknjarskimi škarjami pristrižejo, da so vse enako dolge.

Med valjanjem in za tem sledečim pranjem se lahko sukno tudi v barvo dene, ako se ni že preja pobarvala.

Tako gotovo sukno se na zadnje še vleče, sčese in stiska, da dobi svojo popolno podobo.

Tudi kozja volna se mnogokrat poprede in potkè. Tako da volna kašmirske koze imenitne orientalske šale. Tudi velblodova volna, posebno od amerikske Lame da tanke tkanine. — Bolj redkokrat in le za bolj debele tkanine se rabi dlaka družih doječih živali. Posebno je treba omeniti konjske žime, iz ktere se ali iz same ali pa pomešane z družimi nitmi marsikaj plete in tudi tke. Enako se rabijo včasih tudi drugi lasje in ščetine.

Zadnjič naj omenim še posebnih živalskih las, iz katerih se časih spleta to ali uno le bolj zavolj nenavadnosti. Mislim namreč tako imenovani Byssus, ki visi iz nekterih školjk, ki se z njim obešajo na druge stvari (morsko pero, Steckmuschel). Tako naberejo še dandanašnji v Tarentu na Neapolitanskem tako školjko (Pinna nobilis) in delajo iz njenih las rokovice in druge enake reči. (Konec prih.)

Slovenska občna terminologija za naravopis.

Živalstvo, Zoologie. Sesavci, Säugethiere; frfetavci, Flatterthiere; zaževkojedci, 1) Insektenfresser; zveri, Raubthiere; glodavci, Nagethiere; vrečari, Beutelhiiere; redkozobniki, Zahnarme; mnogo-parklježi, Vielhufer; dvoparklježi, Zweihufer; kopitovci, Einhufer; plavutarji, Flossenfüsser; kiti, Wale.

Ptice, Vögel. Ujede, Raubvögel; pevke, Singv.; plezovci, Kletterv.; kure, Hühnerv.; dolgopetke, Stelzenfüsser; playarice, Schwimmvögel.

Vodozemke 2) ali dvoživke, Amphibien. Želve, Schildkröten; kuščarke, 3) Eidechsen; kače, Schlangen; golokožnice, Nackthäuter.

Ribe, Fische. Kostnice, Knochenfische; 1. z bodečimi plavutami, Stachelflosser; 2. z mehkimi plavutami, Weichflosser; hrustnice, Knorpelfische.

Zaževke, Insekten. Hrošči, Käfer; metulji, Schmetterlinge; kožnokrilci, Hautflügler; dvokrilci, Zweiflügler; mrežokrilci, Netzflügler; ravnokrilci, Geradflügler; polokrilci, Halbflügler.

Pajkovci, Spinnenthiiere. Ščipavci ali škorpioni, Skorpione; pravi pajki, echte Spinnen; pršice(?), Milben.

Košarji, Krustenthiiere oder Krebse. Pravi raki, echte Krebse; drugi košarji, andere Krustenthiiere.

Črvi, Würmer. Črvi z rudečo mrzlo krvjo, Würmer m. roth. kalt. Blut. Ringelwürmer; gliste, Eingeweidewürmer.

Mehkušci, Weichthiiere. Glavonožci, Kopffüßer; polži, Schnecken; školjke, Muscheln.

Zvezdarji(?), Strahlthiiere.

Polipi, Polypen.

Močelke ali infuzorije, Infusorien.

Vse prijatle našega napredka prosim uljudno, da popravijo in poboljšajo to terminologijo. Ako je komu kaj boljšega znano, prosim naj obznani „Glasniku“ ali pa naravnost meni.

Fr. Erjavec,

učitelj na viši realki v Zagrebu.

1) Na Koroškem pravimo mergolinci — mergolinčarji. — 2) Zemljovodnice ali vodokopnice? — 3) Kuščarice, guščarice?

Vredn.

Priložaj sedanjega časa.

B. č (oč, eč, joč, ječ).

(Konec.)

1. Tak priložaj zna imeti pomen atributivni, kakor v teh stavkih: Stoječi les se posuši tako, da se deblu skorja olupí. Doljna proti Metliki ležeča stran (quae vergit ad M.) je manj suše terpela; gorenje proti Novomestu ležeče vasi je toča zadela. Tiči v južnih krajih bivajoči so naj lepše pisani. Serkajoče koreninice so našle po vseh straneh rahlo rodovitno perst. Nov. — Tu imajo priložaji adjektivni pomen, ker značijo osebe ali reči. Priložaj je z imenom tako ozko in bistveno sklenjen, da dasta oba le en zaumen in je neobhodno potreben, da ima reč tisti pomen, ki ga mora imeti; tak pridevek imenu čisto inhaerira in ime ga že tako rekoč seboj prinese ter se po njem loči od drugih oseb ali reči tiste verste. To ti je pravi *Attributum*; v Gerškem bi moral tu imeti priložaj svoj artikel; v Latinskem bi bil stavek: *is — qui*; v Slovenskem pa imamo le v Nom. masc. karakteristični *i*, drugod se razlikuje po glasu. Spozna se po tem, da se dá spremeniti v stavek: *ta, tisti — ki*.

Takega pomena je priložaj v stavkih, kot: Kmaló dež pojde, pod streho moja se viseča zaperla neža je bodeča. Valj. Pod brazdo ležijoča (*que est*) perst je za rast mertva. Ni res, da je naš jezik tako okoren, da bi se ne dale zapisati opravila, zadevajoče naše ljudstvo. Deržava obstoječa iz enega samega naroda ima lažjo nalogo memo druge, ki druží več narodov. Čiči blizo kranjske meje stanujoči govore slovenski jezik, tisti pa, ki blizo Istrije bivajo, govore hervaško narečje. Nov. Pijavke žive po stoječih vodah, ne pa po tekočih. — Vsacega teh priložajev premeniš lahko v celotni stavek: *tisti — ki*.

2. Priložaj zna imeti pomen praedikativni, postavim v takih stavkih: Je Turka res desetkrat več, Turjaški knez pa ni boječ. Hicin. V trepetu neizrečenem zdihajoča, z razpetimi rokami klečijoča gospá ji odpustiti grofa prosi. Žeml. Ona iz svojega naročja vesela vidi se dvigati drevo cveteče. Kos. Poslednji žarki zahajajočega solnca so žalostno obsevali dva groba. Glasn. Veliko domorodcov je še, ki so vsi goreči za slavo naroda. Nov. Le kakšnikrat prinese veter klic s smertjo rinajočih nesrečnikov. — Z odpertimi ustmi, z očmi ogenj sipajočimi, s po konci stoječimi lasmi je gledal tje, kjer se je dim valil. Lev. — Tudi tu je priložaj adjektivnega pomena, toda v drugačni razmeri, kakor v prejšnem

broju. Tu ima ime že samo na sebi polni pomen ter ne potrebuje pridevka; priložaj mu le še pridene djanje ali stanje kot časno ali stalno lastnost, da ga bolj opiše po razmerah in zadevah; ter še nekaj od njega pové; tak priložaj ne spremeni reči v pomenu, ji le še nekaj pridene, da jo bolj naznani po okoljšinah in kaže v kakošnem stanju je oseba ali reč ravno tedaj, to je, tak priložaj je Praedikát.

Raba tega pravila je obširna, lesem naj denemo v razgled še te le stavke: Naš narod je bil krajnski imenovan, to je, nar na kraj stoječ. V Gradiši se je to mesto začelo Ljubljana imenovati, ker je na lepem in na ljubem kraji, pri vodi in pri polji ležijoča. Vodn. Kjer so sedaj podertije, je bil nekdaj velik sloveč grad grofa M. Njegova čista in gladko tekoča beseda je mečila serca poslušavcev. Predrage sestrice! bliščeče ko jutranjega sonca žar. Tom. Hoté ali nehoté se zibelki bližam in vidim spijočega otroka. Glasn. Leži lev v svojem berlogu stegnjen, kakor umirajoč človek. Met. Zakaj si tako molčéč.

3. Velikrat se rabi priložaj v praedikativnem pomenu v stavkih, v katerih praedikata ravno ni treba k razumljivosti, priložaj pridene lastnost, ki jo reč sama na sebi po natori ima. Taki pridevki služijo le k temu, da domišljijo bolj oživé in da se človekova misel dalje pri reči mudi, ali pa so zgolj kinč govoru. Na priliko: Lenuhov in razujzdancov se ogiba vsaki stan, kakor bodečega ternja ali žgeče koprive. Drobn. — Da ternje bode, da kopriva peče, to vé vsaki; tak pridevek nič novega ne pove, le govor zaljša in kinči. Gramatikarji zovejo to Epitheton ornans ali otiosum. Te epitheta rabijo posebno pesniki radi.

V izgled nekaj stavkov: Tekoča voda stala kakor jez. Klan. Kerdelo leteče seda v valove bežeče. Lev. Prišel bo piš, cveticam lomil krone cveteče. Ni mogel preboleti skelečih serčnih ran. Zagleda minarete moleče v sinji zrak. Cegn. Goreči mu treski ob čelu germé. Vil. Tegoten in divje je gledal v švigajoči plamen. Čudna tihota je ležala na morju, le pluskajoči valovi si šeptajo. Glasn. Vgasne oblakov kipeči pritok. Vžiga oblake bliskeči požar. Zraven stermeče višave pa zije tudi pogube globoki prepad. Dajala bo (rodovina) času begočim ime. Dika in slava tebi, ki prideš solncu bliščečemu enaka. Žareči plam sedinjene germade naj se deli v razcepa strašna dva. Kos.

4. Priložaj zna imeti pomen samostojnega imena (priložaj substantiviran) n. pr. Vsi memo gredoči so se mu smejali. Domovina je medsobna zaveza ljudi kot ljudi, mestnjanov, rodbine, zapovedajočih in podložnih. Nov. Vzeti če mi sivo glavo mojo in pobiti vse živeče v gradu. Cegn. Kakor nanese misel govorečega. L. Mir in posluh stoječemu gre. Kos. — Priložaj v tem pomenu naznanja vselej celo versto oseb, zatoraj je tudi le bolj v množnem broju v navadi; če se pa rabi katerikrat v enojnem broju, je vendar

le splošnega pomena ter naznanja osebe po djanji in jih deva v eno versto več skupej.

Kot samostojno ime se more rabiti priložaj po vseh sklonih, razun imenovavnika v enojnem broju (Nom. sing.), tu se pa vselej pridene beseda človek, zato da ni pomote in da se ne premeni s prilogom, kajti to tirja konkretni značaj slov. jezika. Ko bi rekel na priliko: „Molčecemu se ni bati da bi razpertije delal“, je to razumljivo in vsaki bo vedil, da je govorjenje od molčečih ljudi sploh; ko bi pa rekel: „Molčeč ne dela razpertij“, ni razločno in precej boš prašal: Kdo? tu se mora pridjati „molčeč človek“.

5. Priložaj namestuje včasih celi stavek, ki bi se lahko izrazil z nanašavnim zaimenom (Relat. qui, quae, quod) toda ker meri le na značaj osebe, skerčita se stavka dva v enega. n. pr. Starec ugleda mrtvo truplo ležeče na pesku kraj morja (ki je ležalo). S to dušo in telo popačijočo (ki pači) nasledbo se združi še nagnjenje k terdovratnosti. Nov. In ženske in možki okoli stoječi (ki so stali) na krasnega zrejo mladenča. Kos. Če kdo želi dokazov mu moremo postreči z besedami samih Nemcov, terdečih (ki terdijo) da Slavjani se morajo ponemčiti. Nov. Sprosti vragov nas preganjajočih (ki nas preganjajo). Lev. Vsliši glase k tebi upijoče (ki vpijejo). Idem. — Taki priložaji imajo pomen celega stavka v sebi, ker pa celi stavek le na to meri, da reč ali osebo bolj naznači, skerči se v eno besedo in pridene kot praedikat — imenovati bi ga znali okrajšan praedikat. Pomniti je še to, da ta priložaj med ljudom ni v navadi, je lastnina pisateljev. Ogibati se ga je takrat posebno, ko bi se stavek preveč potegnil in ko bi več enakoglasnih sklonov vkup prišlo, n. pr.: S to dušo in telo popačijočo nasledbo (kakofonija!)

6. Še je druga versta priložajev, ki so nekako podobni unim v A) n. pr. Govorečemu (ko sem govoril) gori v neugodnih okolišinah ste mi po nevedoma ušle dve besedici. Stermo gledečemu (ko gledam) mi pride na pamet, da ima gostivničar vendar le prav. Nov. — Tu se godi ob enem, na enem kraju dvojje djanj. (= A. 1.), toda sta dva subjekta in djanje izraženo s priložajem karakterizira osebo ne pa djanja — to jo Particip Verbale sklonjen (deklinir.) in obrnjen na osebo.

7. Ležeče + biti je glagol (interest) n. pr. Na tem je silno veliko ležeče. — Ravno tako kakor ima latinski Particip + sum pomen Verbi finiti, post. Albinus fuit temporibus callidissime inserviens (inserviit). Nep.

Taka je raba priložajev po posamesnih oddelkih. Povzamimo sedaj še splošni pomen iz vsega do zdaj rečenega.

a) Priložaj s končnico č opisuje osebo ali pa reč, nikdar ne djanja.

b) V takih stavkih opravlja subjekt le eno djanje, toda pridene se še subjektu ali pa objektu ali djanje ali stanje (Zustand), kot stalni

ali kot začasni pridevek, da ga bolj naznači po razmerah. In ta pridevek je izražen s priložajem č.

c) V stavkih z dvojim djanjem se sme rabiti le takrat, kadar pride subjekt zavolj impersonalnega glagola v razne sklone (stermo gledečemu mi pride na pamet. 6.); in takrat, kadar sta dva stavka z raznima subjektoma in glagoloma v taki razmeri, da se zaime enega nanaša na subjekt družega, kakor v tem: Govorečemu o neugodnih okolšinah ste mi ušle dve besedici. 6.) — Celi stavek (ko sem govoril) se nasloni kot takratni značaj na zaimé glavnega stavka. Tu ima stavek ravno tisti namen, kakor drugod ena beseda — prilog —, da namreč osebo karakterizira, zato se pridene v priložaju z ravno tistim sklonom.

d) Razloček med priložajem na č in na e se vidi v izglelih kot: Bolje mu je bilo stoječemu pred Saragoso v vojsknem redu, pričakovaje vsaki čas, da ga bodo podzemeljski podsipi bruhnili v zrak. Levč. — Ta stavek so dá razdeliti na dva kampa, α); bolje mu je bilo, ko je stal, β): je stal pričakovaje. α) gre skerčen stoječemu na osebo — po B. 6.); v β) gre pričakovaje na glagol stal — A. 2.)

e) Ker služi priložaj s končnico č sploh le v značenje osebe ali reči, smemo ga pač zvati „adjektivni priložaj (Particip ali Adjektiv.)

f) Priložaj sedanjega časa je le eden; e in č ste njegovi dve obliki po različnem pomenu. In scer e je Nominativ za vse spole in za vse števila, namreč kot Partic. Verbale, kajti tu gre na glagol in ker je za dva glagola le en subjekt se ni dvoumja bati. Č je v Nominat. vselej adjektiv, v drugih sklonih (Casus obliqui) zna biti ali adjektiv ali pa tudi dekliniran e, kakor je v B. 6.

g) Da je č res adjektivnega pomena se vidi iz tega, da so nekteri priložaji se čisto v adjektive spremenili, n. pr. vroč (vreti), bo deč (bosti), dereč (derem), goreč (gori), cveteč (cvesti), in veliko družih.

h) Ker rabimo v sedanji slovenščini pri prilogih povsod razun Nom. sing. masc. staroslovensko sestavljeno obliko — definite Form — prikaže se v našem priložaju kot (adjektivu tisti mr = č že v Nominat. Naš č je tedaj ali adjektiviran ali pa dekliniran e.

i) Kdaj je rabiti ta ali una oblika, kaže po tem, kar smo rekli, notranji pomen stavka. Včasi je govorečemu na volitev, kakor namreč če glagol obrniti na osebo ali na djanje; posebno v množnem številu nastopi rad dekliniran e, to je č. Postavim: Pozabili bomo razpertije nadjajoči se (se nadjaje, ker se nadjamo. A. 3. da ne bomo nikdar več navskriž misel. Ali so to domorodci, ki želeči čast doseči, trobijo v svet kričeči (kričé A. 2.) — V enojnem broju (sing.) je bolje rabiti e kakor č, ako ni očviden adjektiv, n. pr. Bodi si zvest, bravec, da sem iz dobrega namena, za tvoj dušni

prid skerbijoč (skerbeč) to lesem postavil. Dan. — V tem izgledu je gledati na pomen besede skerbeti, ako čem naznaniti, da je skerb za tvoj prid moja stalna lastnost, je prav rečeno skerbijoč (skerbeč) = skermen; ako pa je misel ta, da sem to zapisal, ker ravno sedaj skerbim, bi moralo biti skerbé, ker skerbim, da skerbim A. 3.

Preglejmo še nekaj nepravilnih stavkov, da nam bodo navedene pravila bolj razvidne, na priliko te le:

Preradi zanemarjamo j, predstavljajoči glagole četrte verste v šesto. — Mora biti prestavlja je, ker se ne da na osebo oberiniti, ampak gre na glagol, ta gre k A. 1.

David a je napadla velika žeja. To videč se trije njegovih vitezov serčno podajo po sred sovražnih čet k studentu. — Mora biti: To viditi, ko — ker so vidili, ta spada v A. 3.

Deržinska mati klečeč pred njim prosi milošinje. — Mora biti: klečé, ker spada k A. 2.

Stal do solz sem ganjen pred njo. Videč to vladika mi reče. — Vladika je ravno zdaj vidil in le enkrat vidil in ker je vidil, je djal, toraj bolje: to viditi, ko — ker — po A. 3.

Vzdigovali so Turki desnice in vpili, klicajoči Alaha, preklinjajoči in zmerjaje kristjane. — Turki so le takrat klicali in kleli, to naznanja tukaj, v čem je obstalo vpitje, toraj biti mora priložaj s končnico a je po A. 2.

Nekteri gospodarji so bili zastran upora k napravi šole od okrajne gosposke kaznovani, vedoč, da jih ne more in ne bo v šolo nihče silil. — Kdo je vedoč? gosposka? ali gospodarji? Na gosposko vedoč ne more iti; na gospodarje pravilno tudi ne, ker je subjekt terpiven; niso bili kaznovani zato, ki so vedili, temveč ker so se upirali. Pri tej skladbi se priložaj še celo rabiti ne more.

Še imamo opomniti treh glagolov, ki v priložaju s končnico č niso ravno pravilni, ki jih je pa raba (Sprachgebrauch) vpeljala ter pravilne naredila, kajti raba ima historično veljavnost v vseh jezikih.

α) misleč (po domače miselč) n. pr. Misleč da je gospodar prišel, gre pravoslovec iz listja pod okno poslušat. Oči si začne meti, misleč da se mu sanja. Hudič se upehari za mizo, misleč da bo vsaj nekoliko tednov pri svojem prijatelju ostal. — V teh in enakih stavkih bi moralo biti: mislé, ker je mislil — po A. 3. zato ker glagol misliti tu le glavno djanje motivira, ne pa da bi bilo to stalna lastnost subjekta; toda ljudska govorica je to vpeljala in tudi pisatelji pišejo sploh tako — in raba ima pravilno moč.

β) gredoč. Ta priložaj je logično temporalnega pomena — po A. 1. ker pové, da se glavno djanje med potjo godi (unterdessen), toda ljudska govorica tanko loči rabo tega priložaja. Tako pravi na priliko: Gredoč se pa še pri Videtu oglasi in povej, naj pride po tele (unter einem); ne pa: Iz Kamnika gredoč sem ga srečal, am-

pak: iz K. gredé sem ga srečal; tudi ne: Gredoč sem spal, ampak: po poti sem spal. — Pril. gredoč se rabi le takrat pravilno, kader ima naznaniti, da se glavno djanje godi s potoma in tako, da ni nobenega drugega pridevka zraven, kakor: In pot nastopi spet, gredoč pa tih po božji volji še dvanajst očenašev zmoli. Kos. — Tudi je gledati na rabo krajev; na Dolenskem ga rabijo včasih čisto adverbialno. postavim: Le malo počakajte, večerja bo gredoč (also gleich) kuhana; ali pa: Čakaj malo, bom gredoč (berž) nazaj prišel. Na Gorenskem v tem pomenu ni v navadi.

γ) rekoč. Raba tega priložaja je znana. Že to, da ima doveršiven glagol priložaj sedanjega časa, nam priča, da ni na domačem polji zrastel, ter se je pritepel od drugod (dicens), in tudi ljud ga v domači obhoji ne rabi, čeravno ga v pisavi rabimo sploh. Prosti Slovenec poreče: Ostro mu je zažugal in je djal: (pa ne rekoč.)—Starosl. глагола (glagolje=govoré) je tudi nedoveršiven.

H koncu naj omenim germanizma, ki se je pri nas preveč vdomačil, namreč besede sledeč. Po nemški šegi naznanujemo in vpeljujemo z besedo sledeč (folgender) reč, ki jo hočemo povedati, n. pr. Predsednik je začel zbor s sledečim govorom: — To pa ni po naše. V tem naj nam so v izgled stare pesmi, ki govor drugače vpeljujejo, postavim! Matjaž odgovori tako. Tako ji pravi govori. Zasmaja se, zagovori. Nar. In več takih vpeljav je brati, pa nikdar ne boš čul besede sledeč (se vé da, ako je pesem v originalu). V tem smo si z Latinci in Gerki lih. Latinec pravi: Hanc orationem habuit, haec verba fecit, ita locutus est. Gerk ima svoj ὁδε, ἕδε, τὸδε. — Sledeč je le takrat prav, kedar pomeni „ein auf ein ander folgen, einem Ding nachgehen“. Servus sequitur dominum, = gre za njim, (pes zajca sledi). Toraj je priložaj pravilen v stavkih, kot: Tudi sledeče leto ni Turkom mirú. Terd. — to je „das Jahr darauf“, das folgende Jahr. Vse drugo je nemčarija.

Česa je zdaj Slovencem najbolj potreba?

Mi Slovenci že po nesreči dobro vemo, da se do zdaj naš narod še ni povsod prav zavedel svoje narodnosti in da vedno še premalo ceni in spoštuje to, kar se tiče njegove narodne koristi, ali to, kár bi mu sploh vtegnilo odpirati pot k dosežbi narodne omike, do ktere ima vendar pravico po naravski postavi, ravno kakor vsak drugi narod. To nam se kaže kot živa resnica zlasti tam, kjer so Slovenci v dotiki z drugimi narodi, namreč na Koroškem, na Štajarskem, na

Ogerskem in na Primorju, in je gotovo žalostna, pa tudi nenaravna prikazen! Nenaravna, dém, ker naravno je pač, in se tudi vidi, da vsak drugi narod je tako rekoč zaljubljen v svojo narodnost, se ponaša ž njo, in jo tudi brani na vso moč. Zakaj bi pa ravno naš narod sam sebe zaničeval ali za malo imel? Morda zato, ker se je dozdej že toliko navadil tujega življa — tujega življenja?

Marsikaj se je že govorilo in svetovalo po slovenskih časniki, kaj bi nam bilo treba storiti, da bi naš narod saj enkrat okreval ali temveč da bi se zbudil iz svojega današnjega mrtvila, pa vendar po nesreči le še — premalo opravilo! Mi smo pač še vedno reve! Imamo za veliko svojo žalost posebno še marsikterega Slovenca, ki se upira lastnemu narodu, kakor n. pr. tisti župan slovenskega rodú v Rožju, ki je djal, da slovenski Koroščani niso pripravi in sposobni besedovati za korist Koroške, ampak le Nemci! Imamo še mnogo takih ljudi med sebó (čeravno sicer pravih in iskrenih! rodoljubov), kakor je, postavim, bil in morebiti je še dandanašnji neki Slovenec — nekdanji ud in clo soutemeljitelj Čitavnice v Trstu leta 1848 — kateri, ko mu je sorojak... ponujal neko prav lepo knjigo slovenski pisano, ni se nikakor sramoval na to odreči, da bi jo rad čital, ako bi bila pisana — nemški! Še veliko tacih tedaj imamo, kateri, če umejo le nekoliko čitati v tujem jeziku, raji imajo in čitajo knjig, pisanih v tujem jeziku, kakor narodnih domačih. To je živa le preživa resnica, kakor se moremo vsak dan prepričati. Ravno ta stvar mi je že zdavno dajala večkrat premišljevat, od kod da to sosebnó še zmiraj prihaja, in kje da bi se prav za prav moralo iskati krepkega zdatnega pomagila, da se žalostnemu stanu naše narodnosti v okom pride? in kako da bi imeli delati, da bi se tudi naš narod pomiril in sprijatlil s svojo vsestransko narodnostjo, in se po nekakem v njo zaljubil, — da bi saj enkrat jenjal imeti več sočutja za to, kar mu je tujega, kot za to, kar je njegovega, jemlje na ta način našim protivnikom vso priložnost, se posluževati tudi v prihodnje zbadljivih opazk v tem oziru.

Kaj bi nek bilo storiti, da bi se naši narodnosti zdatno in obilno pomagalo, in da bi se tedaj zaželen napredek naše narodne omike pospešil in krepko podpiral? Zraven pridnega, sicer bolj praktičnega ko teoretičnega učenja našega slovenskega jezika v šolah, zraven potrebne rabe tega jezika tudi za opravila v uradih, in to ravno po tisti želji, ki so jo Slovenci že razodeli vladi, in pa zraven lepih, živih in krepkih pridig, kakor tudi lepega petja v cerkvah, treba bi nam bilo po moji misli:

1. Dobrega političnega časnika — pisanega prav prosto, brez dolgih, zapletenih stavkov in razumljivo za vsacega kmeta, tedaj tudi v čisto slovenskem jeziku, nezmešanem ali nespačenem s tujimi besedami, postavim z besedami dosihmal tolikokrat brez nobene potrebe rabljenimi in pa ljudstvu celo nerazumljivimi: moralen, inteligencija, organizacija, ignorirati, koncesija, literatura,

brevi manu i. d. v., ki vtegnejo le kaziti naš že tako bogati in lepi jezik, ravno kakor kazijo Nemci svojega s takimi in še mnogovrstnimi drugimi tujimi besedami, ki jih pa še nikakor ne potrebujemo, izvan kakih obrtnoznanskih ali tehničnih (književno-znanstveno) rabljenih, in tudi kakor se že dobro razumi, izvan tistih nam nepogrešivnih izrazov družih slavjanskih narodov, katerih ne najdemo v našem slovenskem narečju.

Ta časnik bi moral obsegati s početka najnovejše in najvažnejše naznanila ali novice političnega zapopadka, v kratkem razložene; po tem lepo in tudi na kratko spisanih tako imenovanih vodilnih členkov (sostavkov), dalje tudi časniški razgled, to je kratko omembo važnejših členkov družih listov ali časnikov narodnih in tujih, zadevajočih našo narodnost ali pa tudi kak drugi znanja vreden predmet; in pa na zadnje mnogoverstnih reči, namenjenih posebno za ljudstvo, postavim, dopise znamenitega zapopadka, kako pripovedko koristno, vabivno, važno ali tudi kratkočasno v prozi ali v stihih, kako razjasnjenje o poljedelstvu, kmetovanju, trgovini, iznajdbah, umetnostih itd. — tedaj po nikakem „zmes“ ali „vsacega nekaj“. O vseh drugih predmetih in preiskavah, n. pr. slovniških, basnoslovnih (mitologičnih), in sploh čisto pismenskih naj pišejo drugi listi, ki so namenjeni in pa tudi pripravljeni le za odrasčene učence in sploh za bolj učene ljudi.

Da bi pa stroški za tak časnik ne znašali preveliko, in da bi si ga tedaj mogel veči del našega ljudstva oskerbeti, bilo bi že zadosti, ako bi izhajal vsak teden le dvakrat in le na eni poli srednje velikosti.

Še bolje pa bi bilo, ako bi htele naše ljubljene „Novice“, ki so razširjene po vseh slovenskih krajih, vsaj za sedanje razsodne dneve to prevažno nalogo prevzeti, da bi naš narod tudi v politiki vodile, kakor so na pr. storile v poslednjem listu.

2. Ustanovitve ljudskih knjižnic (ali bibliotek), po modrem nasvetu gosp. dopisnika časopisa „Stimmen aus Innerösterreich“ t. l. str. 121 iz Maribora, kakor tudi razširjanje prav dobrih, podučnih, kratkočasnih in drugih lično spisanih knjig med ljudstvom, kakor so n. pr. „Večernice“, ki jih izdava družba sv. Mohora v Celovcu in družih enacij. — Za ta cilj pa dalje:

3. Marljivega dela intruda za izdajbo tacihi knjig, ker jih imamo po nesreči dozdej še premalo. Zlasti dobro in prav koristno bi bilo, ako bi se napravilo po časih kaj dramatičnih del ali knjig, kakor jih je bil jel, postavim, napravljati naš ranjki rojak gosp. J. Drobnič, ki se je ves čas trudil za povikšanje naše narodnosti v književnem oziru, kakor je nam vsem znano. Berilo takih del in pa tudi njih predstava v igravnicah ali gledališčih ima brez dvojbe posebno moč do oglaje in izobraženja našega ljudstva, kakor tudi za bolji razvitek in napredek našega jezika. Morda ne bi bilo ravno slabo ali neprilčno, ko bi se za ta čas le spravljale v male zvezke

tiste lepe, mične in koristne pripovedke ali še druge spisane reči, ki so zdaj raztresene ali tako rekoč skrite tu in tam v dosedanjih listih, n. pr. v „Novicah“, v „Slovenskem Glasniku“ in drugod, in pa spet v tacih zvezkih na svitlo dajale za ljudstvo, ki jih še večidel dozdej ne pozna, in bi jih gotovo vendar rado čitalo. — Da bi se pa po malem tudi vse to doseglo, treba je:

4. Složene, krepke in zdatne podpore in spodbude slovenskih pisateljev, zlasti mladih ali novakov od vseh strani, na vso moč, s prinašanjem česar si bodi, in na kakšen si bodi način, posebno z naročbo, če je le mogoče, za vsako narodno knjigo in za vsak narodni časnik, ki prihaja na svitlo, ali pa tudi z darovanjem — v korist omike našega naroda. Velika, ali pač neizmerna žalost mora zares obhajati vsakega rodoljuba, ko vidi še toliko in toliko sorojakov, kateri, čeravno sicer niso odpadniki, se vendar nikakor ne sramujejo razodevati neko neprizanesljivo mrzloto in nemarnost v tej toliko važni zadevi, ki silno terja kako si bodi izročitev ali žrtvo od vsacega iskrenega domorodca. Če si sami ne pomagamo, kdo drugi nam bo nek pomagal? Morda li naši protivniki, ki bi nas, kakor se reče po navadi, radi vtopili v žlici vode?

Naj tedaj vzamejo prvaki našega naroda, ali sploh vsi tisti, ki veliko premorejo — več ko jaz — v natanjčen prevdarek ta sadanji moj svet; naj se trudijo, kolikor jim je le mogoče, da se kmalo izpelje, kar sem gori omenil z najboljim namenom, ali pa vsaj kaj enacega, da, posnemaje druge že omikane in izobražene narode, bomo napredovali in svetu dokazali živavnost našega naroda — da osramotimo še marsikterega odpadenca! Naj le še pišejo — zdaj je posebno za to čas in priložnost, zdaj je za to velika sila in potreba, — marljivo, neutrudoma in sploh na vso moč tišči možje bistre in prebrisane glave, ki živijo med nami in so se dozdej že toliko poslavili v povzdigi naše narodnosti. Naj le pridno pišejo naši mladenci, ki so dosihmal v resnici že pokazali, da jim je veliko mar, in da so neizmerno vneti za pravo korist naroda, v katerega se gotovo s posebnim ponosom štejejo — saj nam je in mora pač tudi biti mladina sladka in poveseljivna nada za prihodnost. Živila naša vrla mladina!

J. G. V.

Stavek, obsodek, prisodek.

(Spisal J. Gršak.)

Nobeden narod brez omike svojega jezika napredovati ne more. Kakor pisava pisatelja, tako znači slovstvo celi narod. Ni toraj druga kot potrebna doslednost, da se najprej in naj bolj jezika poprijemljajo oni možje, koji želé utemeljiti ali saj razširiti narodno omiko. Prašali

in skrbeli so, kako je mogoče obogatiti jezik, da se lahko izrazujejo v njem vse vednosti in umetnosti. Meni se zdi, da sta le dva pota pripravna pomnožiti jezično blago. Prvi pot je, da se držimo pomena v korenu, ter pridjavši h korenini različne pristavke (sufixe) ali predstave (praefixe) prenaREAMO pomen teh besed; postavim od korenine sed (latinski tudi sed, grški ēd, nemški set) prenaREAMO: sedim, sedam, sadim, selo, sedlo itd. Drugi pot je pa, da se držimo pomena v sliki, ako opustimo prvotni pomen, ter drugi lični pomen podtaknemo; dušnemu delu se lahko pravi prevod, novemu pomenu pa lični pomen (figürliche Bedeutung). Postavim: jezik je v prvotnem pomenu ustni meseni del, ki nam pomaga okušati in govoriti; v ličnem pomenu je pa jezik zmožnost človekova, da razumljivo izrazuje svoje misli in čuti. Kdor tedaj hoče jezik piliti, mora se ozirati po teh dveh potih, posebno po prvem, ker drugi je vendar le stranpotica, dasiravno se jej ogniti ne more. Tudi jaz sem se pri razvitku teh pomenov bolj prvega pota držal; vendar mislim, da jedna beseda zadosti več ličnim pomenom. Tako lahko rabi logikar predstavek za „praemisse“, slovničar pa za „praefix“. Ker se je podstopil učeni gosp. Iv. Macun težavnega nehvaležnega dela, namreč slovenskega pomenstva, naj mi blagovoljno ne zameri, da se udeležujem le z malimi tremi besedami: stavek, obsodek, prisodek.

I. Stavek. Veselilo bi me, ako bi mogel v teh vrsticah koga tako prepričati, kakor sem jaz prepričan pomena te besede. Težko mi bo pa to delo, ker imam opraviti s slovničarji, kakor sta gg. M. in J. Eden trdi, da nemška beseda Satz celo ni za nič in ravno tako slovenski in hrvaški prevod: stavek. Jedna pa druga ne izrazuje nikake glavne lastnosti, dokler v latinski besedi: enunciatio, pa v naši in hrvaški izreka leži glavni pomen te reči, t. j. kar se naenkrat izreče.“ G. J. je spoznal, da je izreka=Aussprache, vendar: „stavek (mu) nikamor ne kaže prav.“ Preden pridem do uzrokov, bodi pozitivnih ali negativnih, hočem natanko pogledati ta ugovora. Ako temni pomen besede dokler prav zapopadem, vendar enunciatio v dobri latinščini ni pomen tega, kar je izrečeno, temoč Latinec rabi besedo enunciatum za nemški Satz. Enunciatio je naša izreka. To je uzrok, koji je zapeljal gospod Macuna po pravem prevodu, pa h krivemu pomenu za besedo Satz. Dvomim pa tudi, ali je enunciatum naša reka. (J.) Reka za Satz je težka, nemogoča, ker pomeni velik potok; tudi mesto. Po drugem zgoraj razvitem potu sličnosti (Aehnlichkeit) ni mogoča, ker stavek, potok in mesto nobene sličnosti nimajo. Tudi se mi zdi krivo, le po nagonu izpeljana iz glagola rehati, reči, iz kojega že davno imajo naši sosedi reč, to je izrečeni pomen, kteremu pravimo mi beseda. Reka toraj ne velja niti v rabi, niti v izpeljavi, niti v pomenu. Ker za pomen „popolnoma izrečena misel“ besedo stavek zagovarjam, hočem na kratko odgovoriti na prašanje, ali beseda stavek izrazuje vsaj nektero bitno lastnost dušnega

delu pri izraževanju popolnih misli, to je, ali je stavek v logičkem obziru dopustljiv; potem ali je stavek našemu slovenskemu jeziku tudi priličen ali tuj; dalje, ali ne najdemo pri drugih veljavnih narodih ravno ta izraz; zadnjič ako nam vse drugo spodleti, ali je v psihologičnem obziru prostovoljna prememba dopustljiva.

1. Logika nas uči misliti, misli obdržati in drugim priobčevati. Misel (cogitatio) je sedinjenje dveh ali več pomenov. Pomeni (intellectus) so pa zapopadki (repraesentatio) ali uzori (imago) našega čutenja; prišli in obdržali smo pa pomene po (5) čutilih. Izgovorjen (slišljiv) in tudi zapisan (vidljiv) pomen je beseda. Ker pamet razsojuje, kako in kateri pomeni se imajo vezati ali ločiti, pravi se stavku, tudi razsod (judicium) v logiki. Stavkom, ki se držé jedne stvari, pravi logika razsojevanje, to je tolmačenje razsoda, slovnica pa period. Da toraj mojo misel zapopadeš, treba je, da ti jo izrazim, da jo povem, zapišem ali drugači raztolmačim. Pred tebe moram svojo misel postaviti, da se je polasté tvoje čutila, ki jo po bliskovo tvojim možganom naznanijo, da si jo pamet prisvoji. Dokler toraj svojih misli pred drugega ne postavim, jih ne zapopade. To pa, kar se stavi, je stavek (propositum), kakor to, kar se daje, davek (tributum), to, kar se premisli, premislek. — Brez drugih vzrokov bi toraj obdržal izraz stavek, ker ga logika zahteva.

2. Po oni analogiji: davek, premislek — bi bil tudi stavek domač, ali saj domačemu izrazu tako podoben, da se ga le tisti ne bi mogel privaditi, ki se v obče boji novih besed, to je napredka v dušnem razvitju. Vendar glej, tudi naš prosti narod govori čisto v logičkem pomenu in rabi ravno ta izraz. Saj vsaki vé, kaj se pravi po slovensko Z. B. (Zum Beispiel). Navadno in prosto nahajamo: p. ali post. to je postavim. Toraj tudi naš prosti narod stavi svoje misli pred drugega, da si jih priobči. Narod pravilnejše govori kakor oni, kojim je ptuje zato ljubše kakor domače, ker ga bolj poznajo, koji rajši rabijo nemški izraz: na priliko. Slovencu izraz stavek nasproten ni. — Brez drugih vzrokov bi toraj obdržal stavek, ker ga narodni duh zahteva.

3. Nemci se štimajo morebiti po pravici, da je njih jezik stvarjen za logiko. Imajo res precej znanih filozofov, vendar ne vem prav, ali je jezik stvaril te može, ali so pa oni jeziku na konja pomogli. Pa vse jedno. Ti filozofi in tudi marsikteri dandanašni nefilozofi rabijo za pomen „popolnoma izražena misel“ besedo Satz. Ker izvira iz setzen, ni druga kot naš stavek. Gotovo bi jeden ali drugi onih mož se bil vzdignil in djal: Nemci, zavrzimo besedo Satz; ker: Satz je v latinščini enunciatum, enunciatum je pa das Ausgesagte, toraj rabimo namesto Satz das Ausgesagte. Pa si je mislil po logičkem silogizmu: Das Oberausgesagte ist zwar richtig, das Unterausgesagte auch, aber der Schlusssatz ist der richtigste, dass ich den Ober- und Untersatz behalte. Grki imajo svojega Aristotela; ta veleizobraženi narod rabi v

svojem gibičnem jeziku *ῥῆσις*, t. j. stavek ali prav za prav stavljenje, kar le mal razloček dela. Ker so se Latinci sami od Grkov učili, zakaj ne bi tudi mi smeli seči po originalu, ter se ravnati po Grkih namesto po Latincih? Francoz ne pravi enonciation (izreka) temveč propositio (— *ῥῆσις*), dasiravno je od Latincov in ne od Grkov svoj jezik podedoval. — Brez drugih vzrokov bi toraj obdržal stavek, ker ga rabijo najbolj izobraženi narodi.

4. Ne bi toliko pisal o tem izrazu, ako bi ga sam sedaj vpeljati hotel. Mislil bi, da se motim v tej ali oni reči. Nove preuredbe so zmiram nevarne. Ali jaz sem konservativen. Zato ker že imamo izvrstno besedo za naj važniši pomen, brez kterega in brez ktere logiškega razvitka nobenega jezika upati ni, zato ker je imamo zgubiti, jo zamenjati za nenavadno, — zato sem se potegnil za njo. Drugod se res nova stvar lahko vdomači, post. moda ali šega ali bodi si hudobija. Pa nova beseda se zato ne more vdomačiti, ker je marsikteri ne zapopade. Če se je pa vendar pomen že prijel na narodnem slovstvenem polju, Bog ne daj ga sopet izdirati in z drugim poskušati. Stavek pa ni že vkoreninjen le med učenimi Slovenci; predril si je že pot tudi v narodne šole na deželo. Zginila bi ljubezen do maternega jezika pri marsikom, ako bi opazil, da se slovenski jezik še utrdil ni, da se prostovoljno preobračajo in rabijo ne le oblike, temveč celi pomeni. Dalje, škodila bi preuredba duhu vzajemnemu, ker naši bratje Hrvati rabijo tudi stavek. Preden se nova beseda vpelja, mora se dobro pretehtati; ako je pa enkrat vpeljana, tako je boljše njen pomen raztegniti ali zategniti, ga na tanko opredeliti, kakor pa drugo besedo vpeljati. S jedno besedo se ne more mahoma vse povedati, naj manj pri nas. Toraj se je večkrat treba držati onega drugega pota, kterega sem zgoraj omenil, zavolj pomnoženja jezika, da besedi postavimo drugi lični pomen. Pa tega tudi tukaj treba ni, ker je beseda že udomačena. — Brez drugih uzrokov bi toraj obdržal stavek, ker je preuredba nepotrebna in nevarna.

II. Obsodek, prisodek. Ravno tako važno kakor stavek je v logiki tudi subjekt in predikat. Za ta dva pomena ne najdem nikjer gotovega dobrega izraza. Mislim toraj, da bi dobro bilo latinske imena pridržati, dasiravno bi jih lahko nadomestili s dobrimi slovenskimi. V uvodu o logiki sem stavek imenoval tudi razsod, (akoravno ne vem, zakaj logika in slovnica ne rabite iste besede za iste pomene). Mi sodimo toraj, kedar delamo stavek ali razsod; mi obsodimo to ali ona stvar ali osebo, t. j. stvar ali oseba je trpivna. Trpivni pomen pa ima končnico ek, (stavek, davek). Stvari ali osebi bi toraj lahko rekli obsodek za subiectum, kar bi še bilo pravilniše od latinskega. Od vsake stvari pa povemo neko lastnost, t. j. vsako stvari prisodimo nekaj. Ali ne bi bilo toraj dobro rabiti prisodek za praedicatum, kakor Čehi? Osebek se mi iz dveh uzrokov dober ne zdi, ker je lahko vsaka stvar ali reč, ne le oseba subjekt, in ker se trpivna konč-

nice ek le na trpivne glagole priveša. Slabi so tudi izrazi podsebek in podmet. Zato bi pa povedek bila dobra beseda za predikat. Vendar mislim, da bi precej pomagalo logiki, ktera se enkrat tudi pri nas razviti mora, ko bi se že v slovnico vpeljali logiški izrazi obsodek in prisodek. Želim pa vendar, da se ta reč temeljito pretehta. — Opomniti še moram, naslanjaje se na svoj lanski spis „o pomenstvu“, da rabim povsod za Begriff besedo pomen *), ktero bom tako dolgo za pravo imel, dokler me jezikoslovci ne podučé. To omenim zato, ker pri naj izvrstnejših slovničarjih berem „zmisel“ (= Erdichtung; Einbildung) za pomen.

Šaka narodnih drobtin in vraž.

(Nabral na Dolenskem L. Podgoriški.)

Ko sem bil še majhen, tedaj sem večkrat po tratah skakaje mahal in napletal s kako šibo po zemlji. Mati so me vselej, kedar so me vidili, svarili, naj nikar ne tepem po zemlji. „Mati Božja se joče vselej, kedar šibaš zemljo“, so djali. „Tega ne delaj več, da se jej ne zameriš.“

Na sv. večer se spremeni vsa voda v vino in ostane nekoliko trenutkov spremenjena. Pravijo tudi, da se na ta večer živina med seboj pogovarja; da snubec vidi prihodnjo svojo ženo v vodnem zercalu.

Če v dveh bližnjih cerkvah ura na enkrat bije, znamenuje, da bo kmalo merlič.

Če se ti sanja o kruhu ali perilu, nič dobrega se ne nadjaj: rad kdo umrè ali med sorodniki ali pa v soseski.

Če se derži merlič na smeh, kazno je, da spet kmalo kdo umerje bodi si v tisti hiši, ali pa kje v sosesčini.

Če kdo izmed gostov narobe položi žlico po obedu, to ti je znamenje, da je še gladen.

Kdor na zmladletje pervikrat na tešče čuje kukovico, ta je lačen celo leto.

Kedar se mlademu človeku sanja, da plava visoko v zraku, in da nazadnje na tla pade, pa se nič ne pobije, pravijo, da raste. (Dalje.)

*) V zilski dolini je znana beseda „sprijem“, n. pr. „tega ne morem sprijeti“. (Jarn.) Beseda „sprijem“ bi bila najbliža besedi „pojem“ drugih slov. narječij, tedaj vredna, da se v rabo vzame. Vredn.

Besednik.

Iz Celovca. Pred nekaj dnevi je prišel na svitlo in se naročnikom razposlal 3. vezek „Cvetja iz domačih in tujih logov“, ki obsega 3. in 4. djanje prekrasne g. Cegnarjeve prestave „Viljelma Tella“. Za poskušnjo naj stoji tu Valterjeva pesmica:

Z lokom ino strelo	Zračnej visočini	Dalja se mu klanja;
Lovec preleti	Orel je vladar,	Kar dospè mu v lov,
Goro in globelo,	Breznu in strmini	Srna ali kanja,
Ko se dan budí.	Lovec gospodar.	Vse je plen njegov.

„Cvetja“ 2. vezek, ki obsega Platonovega „Kritona“ in „Apologijo“ v g. Božičevi prestavi, se prav pridno natiskuje in se v kacic 8—10 dneh gg. naročnikom razpošlje. V sledeče vezke pridejo Ksenofontova „Memorabilia“ v g. P. Ladislavovi in Mažuraničev „Čengić Aga“ v Bilcovi prestavi. Kdor si želi to imenitno zbirko slovstvenih del nakupiti, naj se blagovoli v kratkem oglasiti, bodi si pri vredništvu „slov. Glasnika“ ali pa pri kacem bukvarju, kjer je na prodaj, ker se bo vprihodnje le nekaj iztisov več napravljalo, kakor je gotovih prejemnikov. — Te dni bo donatisnjen tudi 5. vezek „slov. Večernic“, ki jih družba sv. Mohora na svitlo daje in se gg. družnikom še tekočega mesca razpošlje. — V Ljubljani je prišla na svitlo zbirka slovenskih poezij pod naslovom „Venec“, ki so jih poklonili nadepolni učenci ljubljanske gimnazije v znamenje serčne hvaležnosti in resničnega spoštovanja svojemu ljubljennemu vodju g. J. Nečaseku ob njegovem odhodu v zlato Prago. Napravilo se je prelepega „Venca“ tudi nekaj iztisov za razprodajo po 20 kr., in se more po tej ceni tudi pri vredništvu „slov. Glasnika“ dobiti. Priporočamo ga vsem prijateljem domačega pesništva. — Kot odgovor na „Thierfabel“ je prišla na svitlo in se dobiva po vseh bukvarnicah po 20 kr. slovenska brošurica: „Don Quixotte della Blatna Vas — spisal Cervantes Mlajši“. Da gre od rok do rok, spričuje že 2. natis tega satiričnega spisa. — V Varaždinu je ravno prišel na svitlo, prav lepo opravljen, pokusni list humorističnega lista „Podravski jež“, kteremu želimo prav dober uspeh. Izhajal bo 3krat v mescu in veljal za pol leta 3½ gld. 40 kr. — V novem Sadu začne v kratkem časnik pod naslovom „Putnik“ (tri pole na mesec) izhajati. Prinašal bo raznoverstno tvarino za otroško mladost in veljal za celo leto 5 gld. — Ob enem ponavljamo serčno željo, da g. Dr. R. Razlag Slovence v kratkem razveseli s „slovenskim Pravnikom“, ki ga je nam ravno sedaj največa potreba, ko se slovenščini pot tudi v uradnije odpira.

* Prevažno delo in za vse Slovence enako imenitno je začelo v Braumüllerjevi bukvarnici na Dunaju izhajati, namreč „Lexicon

Palaeoslovenico-Graeco-Latinum“, ki ga je sestavil naš preučeni rojak in neutrudljivi pisatelj, g. prof. Fr. Miklošič, iz raznih staroslovenskih spomenikov z ozirom na vsa slovanska narečja. Celo delo bo obsegalo 5 vezkov (vsak vezek po 12 tiskanih pol v največi osmerki); sedaj je ravno izšel 1. vezek in velja 3 gld. — Ta izdava je skoz in skoz predelana in tako pomnožena, da se more po vsej pravici novo delo imenovati; tudi vnanja oprava je bolj priročna in notranjemu obsegu dostojna. Da je delo izvrstno na vsako stran, tega nam je porok ime Miklošičevo, prvega slovanskega jezikoslovca. Naj kmalo celo delo beli dan zagleda!

* Sloveči jugoslavenski skladavec K. Stanković je popisal melodije cerkvenih pesem pravoslavnih Serbov na note in jih sedaj na svitlo daje. Najprej izide liturgija Jovana Zlatoustega. G. Stanković si je na vso moč prizadeval, da se melodijam skoz in skoz ohrani njih prvotni značaj. Naročnina iznaša 6 gld. 50 kr. in se pošilja na Dunaj (Landstrasse, Glacis Nr. 500).

* Naš ljubljeni pesnik in skladavec g. Miroslav Vilhar je Slovence z novimi pesmami razveselil, ki so ravno v Ljubljani na svitlo prišle in se po 50 kr. prodajajo. Ta četrta šestka obsega tele pesmice z napevi: zjutraj, zvečer, ljubemu, Vodniku, moja le bo in ne udajmo se. Prihodnji mesec izide 5. šestka s pesmami: orač, plevica, kosec, grabljica, ženjica in mlatič. Naj se kmalo prepevajo po vseh slovenskih krajih!

Imenik častitih g. g. naročnikov.

Za celo leto so plačali: 91. Mil. g. J. J. Stros Mayer, biskup. Djakovaški itd. 92. Vodušek Mat., opat v Celju. 93. Povše M., kaplan v Čemšeniku. 94. Dirnwirth Karl, spirital v Celovcu. 95. Dr. E. H. Costa v Ljubljani. 96. Sl. narodna čitavnica v Ljubljani. 97. Sl. narodna čitavnica v Selih. 98. Rutar Tom., fajm. pri sv. Lucii. 99. Walter Fr., kapl. v Galicii. 100. Hanžič Jakop, kapl. v Gomilcah. 101. Sredensek Jož., fajm. v Podčetrtnu. 102. Plemel Val., lok. v kor. Beli. 103. Slec Andr., umet. vertnar v Ribnici. 104. Varl Juri, fajm. v Krašnji. 105. Sl. narodna čitavnica v Celju. 106. Hicinger Peter, dekan v Postojni. 107. Žvanut Mat., tergovec v Terstu. 108. Zadravec Vekosl., gradski kapitan v Varaždinu. 109. Francelj Jernej, c. k. realni učitelj v Varaždinu. 110. Kalan Mat., posestn. v Loki. 111. Sternad Mat., kapl. v Vidmu. 112. Tevš Ign., posestnik v Petrovaradinu. 113. Pec Karl, c. k. uradnik v Kranju. 114. Janžek Sl., petošolec v Celju. 115. Wilcher Ščitomir v Prezidu. 116. V. Križek, c. k. gimn. učitelj v Litomercah. 117. Vončina Leo, prof. bogoslovja v Ljubljani. 118. Dr. Lovre Toman, c. k. advokat v Radolci. 119. Zima Luka, c. k. gimn. učitelj v Karlovcih. 120. Pukmeister J., gojzdnar na Verhniki. (Dalje.)

Listnica.

G. G. K. Prihodnjič; z omenjenim nam prav ustrezete. G. A. Zup. v L. Natisne se v 5. ali 6. l.; za ostalo prosimo. G. J. P. v št. P. in g. J. B. v B. Prihodnjič. — Za nove naročnike (doslej jih je 456) imamo še nekaj iztisov pripravljenih.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.